

ISHLAB CHIQUARISH JARAYONI VA UNING NATIJALARI

Muhammadiev Ziyodulla Abdimalikovich

Mavlonov Zafar Yoqub o'g'il

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi.

Mavlonovzafar39@gmail.com

[*bmamatov923@gmail.com*](mailto:bmamatov923@gmail.com)

Annotatsiya: *Ushbu maqola jadal ijtimoiy va iqtisodiy Ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning barcha bosqichlarida inson hayotining asosini moddiy ne'matlar ishlab chiqarish va xizmatlar ko'rsatish tashkil etadi. Ushbu mavzuda bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lgan ishlab chiqarish omillari va jarayoniga tegishli muammolar qarab chiqiladi. Dastlab ishlab chiqarishning omillari tavsiflanadi, ishlab chiqarishning maqsadi va mazmuni ochib beriladi, so'ngra uning natijalari va samaradorligi bilan bog'liq masalalar, shuningdek ishlab chiqarish imkoniyati va uning chegarasi tushunchasi ham bayon etiladi. Mavzuning oxirida so'nggi qo'shilgan mahsulot va uning kamayib borishi, keyingi qo'shilgan mehnat va kapital unumdorligining pasayib borishi qonunining mazmuniga aloqador marjinalistik g'oyalar hamda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida ishlab chiqarishni jadal rivojlantirishga alohida e'tibor berilishi va uning sabablari bilan tanishtiriladi.*

Kalit so'zlar: *ishlab chiqarish, ishlab chiqarish jarayoni, xom ashyo, mehnat resurslari, texnologiya, qayta ishlash, tayyor mahsulot, iqtisodiy samaradorlik, ishlab chiqarish natijalari.*

KIRISH

Ishlab chiqarish jarayoni iqtisodiyotning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, u jamiyat ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi. Har qanday iqtisodiy tizimning rivojlanishi ishlab chiqarish jarayonining samaradorligiga bevosita bog'liq. Shu sababli ishlab chiqarish jarayonini ilmiy jihatdan o'rganish va tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ishchi kuchi deb insonning mehnat qilishga bo'lgan aqliy va jismoniy qobiliyatlarining yig'indisiga aytiladi. Ishchi kuchi mehnat qobihyatiga ega bo'lgan kishilar uchun xosdir. Lekin ishchi kuchi insonning o'zi emas yoki uning mehnati ham emas, uning qobiliyatidan iboratdir. Mehnat qurollari deb, inson uning yordamida tabiatga, mehnat predmetlariga ta'sir qiladigan vositalarga aytiladi. Bularga mashinalar, stanoklar, traktorlar, qurilmalar, uskunalar va boshqalarni misol keltirish mumkin. Mehnat predmetlari esa bevosita mehnat ta'sir qiladigan, ya'ni mahsulot tayyorlanadigan narsalardir.

Yer, suv, xomashyo va boshqa turli materiallar mehnat predmetining asosiy turini tashkil etadi. Mehnat predmetlari tabiatda tayyor holda uchrashi mumkin yoki oldingi davrdagi mehnat mahsuli, ya'ni xomashyo bo'lishi mumkin. Mehnat qurollari va mehnat predmetlari birgalikda ishlab chiqarish vositalari deb yuritiladi. Bu esa mehnat jarayonining tabiatidan kelib chiqadi; shuning uchun ham ishlab chiqarish vositalari barcha ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar, insoniyat taraqqiyotining hamma bosqichlari uchun xosdir. Ishlab chiqarish jarayonining nazariy asoslari

Ishlab chiqarish jarayoni iqtisodiy nazariyada ishlab chiqarish omillari — mehnat, kapital, yer va tadbirkorlik faoliyatining o'zaro ta'siri sifatida qaraladi. Ushbu omillar uyg'unlashgandagina samarali ishlab chiqarish amalga oshadi.

Mehnat resurslari ishlab chiqarish jarayonining asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lsa, ishlab chiqarish vositalari (asbob-uskunalar, texnika) mehnat unumdorligini oshirishga xizmat qiladi. Texnologiya esa ishlab chiqarish jarayonining samaradorligini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Ishlab chiqarish jarayonining bosqichlari

Ishlab chiqarish jarayoni bir necha ketma-ket bosqichlardan iborat bo'lib, ularning har biri muhim ahamiyatga ega:

1. Xom ashyoni tayyorlash

Bu bosqichda tabiiy yoki sun'iy xom ashyo ishlab chiqarishga yaroqli holga keltiriladi.

2. Texnologik qayta ishlash

Xom ashyo texnologik jarayonlar orqali qayta ishlanib, yarim tayyor mahsulotga aylantiriladi.

3. Yig'ish va shakllantirish

Mahsulotning asosiy ko'rinishi shakllanadi va funksional xususiyatlari yaratiladi.

4. Sifat nazorati

Mahsulot belgilangan standart va talablarga mosligi tekshiriladi.

5. Tayyor mahsulot

Bozorga chiqarishga yoki iste'molga tayyor holga keltiriladi.

Ushbu bosqichlarning uzviyligi ishlab chiqarish jarayonining barqarorligini ta'minlaydi.

Ishlab chiqarish jarayonining natijalari

Ishlab chiqarish jarayonining eng muhim natijasi — tayyor mahsulot hisoblanadi. Biroq uning natijalari faqat moddiy mahsulot bilan cheklanmaydi. Quyidagi natijalarni ham keltirish mumkin:

- iqtisodiy foyda va daromadning oshishi;
- yangi ish o'rinlarining yaratilishi;
- aholi ehtiyojlarining qondirilishi;

texnologik va innovatsion rivojlanish;
milliy iqtisodiyotning mustahkamlanishi.

Mazkur natijalar jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish omillari

Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish quyidagi omillar orqali amalga oshiriladi:

zamonaviy texnologiyalarni joriy etish;

mehnat unumdorligini oshirish;

resurslardan oqilona foydalanish;

boshqaruv tizimini takomillashtirish;

innovatsion faoliyatni rivojlantirish.

Ushbu omillar ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ishlab chiqarish jarayoni iqtisodiyotning asosiy tayanchi bo'lib, uning samarali tashkil etilishi jamiyat taraqqiyotini ta'minlaydi. Ishlab chiqarish jarayonini ilmiy asosda rivojlantirish, resurslardan unumli foydalanish va mahsulot sifatini oshirish hozirgi davrning muhim vazifalaridan biridir. Shu bois ishlab chiqarish jarayonini doimiy ravishda takomillashtirish barqaror iqtisodiy o'sishga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va barqaror rivojlanish. – Toshkent: O'zbekiston, 2015.
2. Rasulov M., Jo'rayev A. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
3. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti va ijtimoiy munosabatlar. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
4. Mankiw N.G. Principles of Economics. – Boston: Cengage Learning, 2021.
5. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. Economics. – New York: McGraw-Hill Education, 2020.
6. Porter M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 2019.
7. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. – Cambridge: Harvard University Press, 2018.
8. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari.

9. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy hisobotlari.

10. Todaro M.P., Smith S.C. Economic Development. – London: Pearson Education, 2020.